

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto vuoteen 2030 ulottuvasta EU:n maaperästrategiasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto vuoteen 2030 ulottuvasta EU:n maaperästrategiasta (E 16/2022 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- luonnonvaraneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö
- erikoissuunnittelija Teija Haavisto, ympäristöministeriö
- erikoistutkija Helena Soinne, Luonnonvarakeskus
- erikoistutkija Jussi Reinikainen, Suomen ympäristökeskus
- ympäristöjohtaja Liisa Pietola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- EU-metsäasioiden päällikkö Maija Rantamäki, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Geologian tutkimuskeskus GTK
- Kaivosteollisuus ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Pääasiallinen sisältö

Komissio julkaisi 17.11.2021 EU:n maaperästrategian (COM(2021) 699 final), joka on Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal) aloite.

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2022 vp

Strategialla päivitetään vuonna 2006 annettua edellistä EU:n maaperästrategiaa.

Komission tärkeimmät ehdotukset ovat maaperää koskevat tavoitteet vuoteen 2030 ja 2050 sekä toimenpide-ehdotukset ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, maaperän kestävä käytön ja hoidon edistämiseksi, luontokadon ja aavikoitumisen torjumiseksi, haitallisten aineiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi, maaperätutkimuksen lisäämiseksi ja maaperäseurannan kehittämiseksi

Euroopan komission tiedonannon keskeinen viesti on, että maaperänsuojelu tulee saada samalle tasolle vesien, ilman ja merien suojelun kanssa. Maaperän jatkuva huonontuminen on saatava pysäytettyä ja kehityksen suunta käännettyä. Tämä tulee vaatimaan kiireellisesti kattavia ja laajoja toimia niin kansallisella ja EU-tasolla kuin globaalistikin monilta yhteiskunnan eri toimijoilta. Maaperästrategia on osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa. Strategia linkittyy läheisesti useisiin EU:n vihreän kehityksen ohjelman aloitteisiin, etenkin EU:n biodiversiteettistrategiaan (COM(2020) 380 final) ja ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategiaan (COM(2021) 82 final) sekä EU:n pelloilta pöytään strategiaan (COM(2020) 381 final).

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tärkeänä ja ajankohtaisena komission poikkileikkaavaa ja kunnianhimoista tiedonantoa vuoteen 2030 ulottuvasta EU:n maaperästrategiasta, joka tarkastelee maaperää kokonaisvaltaisesti. Suomi pitää tärkeänä, että maaperästrategiassa esitetyillä toimilla turvataan maaperän, sen toimintojen ja ekosysteemipalveluiden säilyminen myös tuleville sukupolville. Suomi korostaa terveen maaperän merkitystä keskeisten ympäristöhaasteiden kuten ilmastonmuutoksen ja luontokadon ratkaisemisessa sekä ihmisten hyvinvoinnille ja ruokaturvalle. Maaperän suojelu ja kestävä käyttö ovat tärkeitä myös Suomen hallitusohjelman luonnon monimuotoisuutta, hiili-neutraalisuutta, luonnonvarojen turvaamista ja kestävä ruokajärjestelmää koskevien tavoitteiden edistämiseksi.

Suomi tukee komission visiota maaperän hyvästä terveydestä vuoteen 2050 mennessä. Suomi pitää strategian tavoitteita hyvinä ja toteaa niiden pitkälti sisältyvän jo aikaisempiin EU-strategioihin ja säädöksiin. Suomi pitää tärkeänä maaperää koskevien, olemassa olevien ja valmisteilla olevien eri politiikkojen ja niiden tavoitteiden välistä koherenssia.

Suomi pitää tärkeänä, että maaperään kohdistuvat riskit arvioidaan ja, että maaperän suojeluun kohdistuvat toimet päätetään paikallisista ja kansallisista lähtökohdista käsin. Suomi korostaa, että strategian toimeenpanossa on kiinnitettävä huomiota jäsenvaltioiden lähtötilanteisiin ja olosuhteisiin huomioiden ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat sekä alueelliset vaikutukset.

Suomi toteaa, että keskeisten termien määritelmien puute vaikeuttaa strategian tavoitteiden ja toimeenpanon vaikutusten arviointia, ja pitää tärkeänä, että keskeiset termit määritellään yhdessä jäsenvaltioiden kanssa.

Komissio tulee antamaan vuoteen 2023 mennessä maaperän terveyttä koskevan säädösehdotuksen, jonka avulla voitaisiin saavuttaa strategian tavoitteet. Suomi suhtautuu säädökseen avoimes-

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2022 vp

ti ja haluaa osallistua sen valmisteluun rakentavasti yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa. Suomi pitää hyvänä, että säädöksessä tullaan esittämään määritelmät keskeisille termeille. Säädösehdotukseen suunniteltua kaivettua maa-ainesta koskevaa todistusta Suomi kuitenkin pitää puhtaiden maamassojen osalta tarpeettoman raskaana menettelynä, joka aiheuttaisi tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Kiinteistökauppoihin liittyvän maaperän terveyttä koskevan todistuksen osalta Suomi pitää tärkeänä, että kiinteistökauppojen yhteydessä ostajalla on käytettävissään tietoa maaperän tilasta ja vaadittavan tiedon taso tulee olla suhteessa alueella harjoitetusta toiminnasta aiheutuneeseen maaperän pilaantumisriskiin. Suomi katsoo, että tiedonsaannin varmistamisessa tulisi pyrkiä välttämään ylimääräistä hallinnollista taakkaa ja hyödyntämään digitaalisuuden tarjoamia mahdollisuuksia.

Komission mukaan on kehitettävä ja hyväksyttävä maaperän terveyttä kuvaavia indikaattoreita ja niiden arvojen vaihteluvälejä, jotka olisi saavutettava vuoteen 2050 mennessä maaperän hyvän terveyden varmistamiseksi. Suomi katsoo, että kynnysarvojen laatimisessa tulee huomioida paras olemassa oleva tieto erilaisista olosuhteista, ja että ne tulee laatia yhteistyössä jäsenmaiden ja sidosryhmien kanssa. Suomi suhtautuu tässä vaiheessa varauksellisesti oikeudellisesti sitoviin kynnysarvoihin ja haluaa lisätietoja niiden käyttötavasta. Suomi katsoo, että kynnysarvojen määrittely on haasteellista jäsenmaiden sisäisen ja jäsenmaiden välisen ilmastollisen, maantieteellisen ja geologisten olosuhteiden vaihtelun takia. Mikäli strategian toimeenpanossa edetään maaperän terveyttä koskevan lainsäädännön suuntaan, tulisi säädöksen mahdollistaa kansallisesti määritellyt maaperään kohdistuvat uhkat ja jäsenmaiden kohdentaa kustannustehokkaat toimenpiteet näiden hallitsemiseksi.

Suomi tunnistaa tarpeen kehittää maaperän terveyden tilan seurantaan riittävällä tarkkuudella, varmistaa toiminnan riittävä laatu ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Strategian toimeenpanoon liittyvien ehdotusten valmistelussa Suomi tarkastelee huolella, millaisia EU-tason lainsäädäntötoimia mahdollisesti esitetään metsien tilan seurantaan, raportointiin ja tietojen keruuseen. Suomi toteaa, että metsäpolitiikka kuuluu kansalliseen toimivaltaan, (E106/2021, EU:n metsästrategia).

Maaperä keskeisenä ratkaisuna suuriin haasteisiimme

Suomi pitää tärkeänä ilmastomuutoksen hidastamista, maaperän kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä, hiilivarastojen ja -nielujen ylläpitämistä ja vahvistamista sekä orgaanisen aineksen säilyttämistä maaperässä sekä korostaa maaperän merkitystä biologisen tuotannon, kuten ruuan tuotannon kannalta.

Suomi pitää kannatettavana kaivettujen maamassojen ja rakennettujen maa-alueiden uudelleen käyttöä.

Suomi suhtautuu varauksellisesti komission ehdotukseen, että jäsenmaat asettaisivat itselleen vähentämistavoitteita koskien rakentamattoman maa-alueen ottamista rakennuskäyttöön, mutta suhtautuu myönteisesti maankäytön seurantaan koskevaan raportointiin. Suomi näkee esitetyn maan käyttöönoton hierarkian hyödyllisenä lähestymistapana. Suomi pitää tarpeellisena, että komissio laatii ohjeita siitä, miten maaperän sulkemista rakentamalla voidaan vähentää. Maan käyt-

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2022 vp

töönoton hierarkiaan kuuluvan kompensaaation osalta Suomessa on käynnissä ekologista kompensointia koskeva selvitystyö.

Suomi pitää tärkeinä toimia maaperän monimuotoisuuden kartoittamiseksi, arvioimiseksi, suojelemiseksi ja ennallistamiseksi. Toimenpiteiden ja päätöksenteon tueksi tarvitaan tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa maaperän biodiversiteetistä, ekosysteemipalveluista ja niihin vaikuttavista tekijöistä eri alueilla ja maalajeilla.

Suomi pitää tarpeellisena, että maaperän kestävää käyttöä ja vesienhoitoa tarkastellaan ja koordinoidaan yhdessä. On olennaista käsitellä johdonmukaisesti maaperään ja pohjaveteen vaikuttavia politiikkoja, esimerkiksi EU:n erityistä huolta aiheuttavia ja/tai uusia huolta aiheuttavia pilaavia aineita koskevien maaperän ja pohjavesien prioriteettilistojen osalta. Suomi pitää hyvänä maaperästrategian toimeenpanon edistämistä yhteistyössä vesipuitedirektiivin ja EU:n kemikaalipolitiikan kanssa. Suomi kannattaa tiedonvaihtoa maaperän, veden ja sedimentin välistä yhteyttä koskevista käytännöistä eri jäsenvaltioiden välillä ja pitää hyvänä komission aikomusta julkaista sedimentin kestävää hoitoa koskevia ohjeita. Suomi pitää tärkeänä monitavoitteisten luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämistä vesien ja maaperän suojelussa.

Maaperän ja maan huonontumisen ehkäiseminen ja maaperän terveyden palauttaminen

Suomi kannattaa kestävien maaperän hoitokäytäntöjen edistämistä ja siihen liittyvää tutkimusta, ja pitää tärkeänä, että niiden laatimisessa otetaan huomioon jäsenmaiden erilaiset lähtötilanteet ja olosuhteet. Suomi kannattaa maaperän hoitoa ja ravinnehuoltoa koskevien onnistuneiden ratkaisujen levittämistä erilaisten verkostojen avulla. Suomi pitää hyvänä maaperän kestävä hoidon edistämistä elintarvikejärjestelmän toimijoiden vapaaehtoisilla sopimuksilla.

EU:n yhteisellä maatalouspolitiikalla on keskeinen rooli maatalousmaiden maaperän hoidossa ja käytössä. Suomi toteuttaa erityistavoitteita kansallisiin tarpeisiin perustuen strategiasuunnitelman kautta.

Suomi suhtautuu varauksellisesti TESTAA MAAPERÄSI ILMAISEKSI – aloitteeseen ja pitää tätä koskevia lisätietoja tarpeellisina. Tällaisen järjestelmän käyttöönottoa harkittaessa tulee ottaa huomioon jäsenmaissa jo käytössä olevat järjestelmät päällekkäisten toimintojen välttämiseksi.

Suomi pitää oleellisena, että Euroopassa pilaantuneiden alueiden tunnistamisessa edistytään ja että pilaantuneiksi todetuista, epäillyistä, puhdistetuista ja puhtaaksi todetuista kohteista kootut tiedot ovat luotettavia ja helposti saatavilla. On myös tärkeää, että pilaantuneiden alueiden kunnostamisessa edistytään ja erityistä huomiota tulisi kiinnittää kunnostamisen riskiperusteisuu-teen, kestävyys- ja kiertotalouden edistämiseen.

Suomi katsoo, että erityistä huolta aiheuttavista ja/tai uusista huolta aiheuttavista maaperää pilaavista aineista ja niiden pitoisuuksista maaperässä tarvitaan lisää tutkimustietoa. Suomi pitää tärkeänä, että mahdollisen prioriteettilistan laatimisessa otetaan huomioon jo muut, esimerkiksi vesille asetetut, haitalliset ja vaaralliset aineet sekä niille asetetut ympäristölaatunormit.

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2022 vp

Tarvitaan lisää tietoa maaperästä

Suomi pitää tärkeänä, että maaperän tilan seuranta on riskiperusteista ja kohdennettua ja sen toimeenpanon tulisi tapahtua vaiheittain. Seurannan tulisi olla kustannustehokasta ja tuottaa vertailukelpoista tietoa. Suomessa on hyvin vähän maaperäseurantaa ja se perustuu kemiallisten muutustien seurantaan.

Suomi pitää tärkeänä, että maaperää koskevan tutkimukseen kohdennetaan riittävästi resursseja. Rahoitusta olisi tärkeää kohdentaa erityisesti maaperän tilan huonontumisen torjuntaan, maaperän monimuotoisuuden parantamiseen, maaperän innovatiivisten kunnostusmenetelmien tutkimukseen sekä kestävien viljelymenetelmien tutkimukseen erityisesti maaperän kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi ja hiilensidonnan todentamiseksi pelloilla ja metsissä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää EU:n maaperästrategian tavoitteita sinänsä hyvinä ja kannatettavina. Samalla se toteaa valtioneuvoston tavoin, että strategiassa käytetyt ilmaukset, kuten maaperän terveys ja maaperän tilan heikkeneminen, vaativat kuitenkin täsmentämistä ennen kuin strategian sisältöä voidaan tarkemmin arvioida. Toisaalta EU:n maaperästrategian tavoitteet sisältyvät pitkälti jo olemassa oleviin EU:n strategioihin, joita toteutetaan EU:ssa parhaimmillaan valmistelussa olevien tai lähiaikoina hyväksytyjen lainsäädäntö- ja politiikkatoimien avulla. Tällaisia ovat muun muassa EU:n metsästrategia, EU:n biodiversiteettistrategia ja maankäyttösektorin ilmastotoimia koskeva LULUCF-asetus sekä tuleva ennallistamista koskeva lainsäädäntötyö. Valiokunta korostaakin tarvetta välttää päällekkäistä maaperän kuntoa ja maankäyttöä koskevaa lainsäädäntöä.

EU:n maaperästrategian toimeenpanossa lainsäädännön kokonaisvaikutuksia tulee tarkastella huolellisesti EU:n eri politiikka-alojen tavoitteiden kannalta. Kokonaisuuden kannalta on tarpeen arvioida, mitä konkreettista lisäarvoa EU:n maaperästrategian erillinen toimeenpano toisi jo hyväksytyihin strategioihin ja lainsäädäntöön nähden, kun otetaan huomioon kaikki vireillä olevat lainsäädäntömuutokset sekä olemassa oleva ympäristö- ja kemikaalilainsäädäntö. Valiokunta katsoo, että EU:n maaperästrategian valmistelussa tulee edelleen pitää esillä vaihtoehtoa, jossa strategia ei johda uuteen EU-lainsäädäntöön, vaan sen pohjalta ainoastaan tarkastellaan jo olemassa olevia politiikka- ja lainsäädäntötoimia. Tämä palvelisi EU:n maaperään liittyvien toimien johdonmukaisuutta ja yhteensopivuutta. Maaperän kestävä käyttö ja vesienhoito liittyvät läheisesti toisiinsa. Täten olisi perusteltua käsitellä johdonmukaisesti ja koordinoitusti maaperään ja pohjaveteen vaikuttavia politiikkatoimia sekä sovittaa maaperästrategian toimet yhteen vesipuitteidirektiivin ja EU:n kemikaalipolitiikan kanssa.

Maaperään liittyvien EU:n lainsäädäntötoimien tarkastelussa keskeiseksi kysymykseksi nousee EU:n toimivalta eri politiikan aloilla. EU:lla on jäsenvaltioiden kanssa jaettua toimivaltaa maatalous- ja ympäristöpolitiikan alalla. Jaetun toimivallan käyttöä rajoittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa määrätty subsidiariteettiperiaate, jonka mukaan EU toimii ainoastaan silloin ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskushallinnon tasolla taikka alueellisella tai paikallisella tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan tavoitteet voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin ta-

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2022 vp

solla. *Valiokunta toteaa vakiintuneen lausuntokäytäntönsä mukaisesti, että metsäpolitiikka kuuluu sen sijaan kansalliseen toimivaltaan (MmVL 33/2021 vp — E 120/2021 vp ja MmVL 21/2021 vp — E 106/2021 vp). Se ei kuulu EU:n yksinomaiseen tai jäsenvaltioiden kanssa jaetun tai rinnakkaisen toimivallan alaan, ja näin ollen EU:lla ei ole lainsäädäntövaltaa metsäpolitiikassa.*

Valiokunta korostaa subsidiariteettiperiaatteen merkitystä EU:n maaperästrategian toteuttamisessa. Strategian tehtävänä on määritellä visio ja tavoitteet maaperän suojelemiseksi. Sen sijaan **maaperän suojelemiseksi ja maankäytön ohjaamiseksi käytettävät keinot tulee subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti määritellä lähellä kansalaista kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla.** Lisäksi maaperän tilan heikkenemisen syyt löytyvät osittain maaperän kuntoon vaikuttavista luonnonmekanismeista ja maaperän syntyhistoriasta, jotka ovat ihmisen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella ja jotka ilmenevät eri alueilla eri tavoin. Jäsenvaltiot ovat luonnonolosuhteiltaan ja myös maaperän ominaisuuksiltaan hyvin erilaisia. Maaperästrategian kaikki osat alueet eivät ole yhtä relevantteja kaikille jäsenmaille, ja niihin liittyviä toimenpiteitä ei ole järkevää toteuttaa kaikissa olosuhteissa.

Maaperän terveyden seurannassa ja toimenpiteiden valinnassa tulee huomioida maakohtaiset erityispiirteet. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi Suomen maaperän eräs erityispiirre ovat rannikon happamat sulfaattimaat, joiden tilaa ei ole tarkoituksenmukaista arvioida yleiseurooppalaisilla kriteereillä. Happamat sulfaattimaat ovat luontaisesti rikkipitoisia maita, jotka aiheuttavat maaperän happamoitumista ja lisäävät haitallisten aineiden liukoisuutta, heikentäen maaperän sekä pinta- ja pohjavesien kemiallista ja ekologista tilaa. Näistä syistä useissa rannikon vesistöissä ei ole saavutettu EU:n vesipuitedirektiivin mukaista vesistön kemiallisesti ja ekologisesti hyvää tilaa.

EU:n maaperästrategian toimeenpano vaatii tuekseen tutkittua tietoa. Erityisesti eloperäisten maiden maaperän kuntoa ja ennallistamisen vaikutuksia koskevaan tutkimukseen tulee panostaa, jotta päätöksenteon tueksi saadaan luotettavaa tietoa ennallistamisen vaikutuksista muun muassa kasvihuonekaasupäästöihin, luonnon monimuotoisuuteen ja pohjavesien suojeluun. Valiokunnan käsityksen mukaan on ensiarvoisen tärkeää huolehtia siitä, että mahdollisten maaperän terveyttä kuvaavien indikaattorien ja kynnysarvojen käyttö perustuu mittauksilla todennettuun, tutkittuun tietoon. Maaperän kunnon seurannan tulee perustua alueellisesti ja paikallisesti tunnistettuja riskejä koskevaan tietoon eikä kaavamaiseen, kaikkia alueita koskeviin raportointivelvoitteisiin.

Viitaten edellä esitettyyn valiokunta suhtautuu valtioneuvoston tapaan varauksellisesti oikeudellisesti sitovien, maaperän terveyttä koskevien indikaattoreiden ja kynnysarvojen laatimiseen. Maa- ja aluekohtaisten erojen vuoksi on epäselvää, mihin tällaisia yleiseurooppalaisia indikaattoreita tarvittaisiin ja mihin niitä on tarkoitus käyttää. Valiokunta pitää tärkeänä, että maaperään kohdistuvat riskit arvioidaan ja maaperän suojeluun, käyttöön ja hoitoon kohdistuvat toimet päätetään paikallisista ja kansallisista lähtökohdista käsin. Toimenpiteiden valinnassa tulee huomioida kaikki kestävä kehityksen ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat sekä alueelliset vaikutukset. Valiokunta kiinnittää huomiota myös jäsenvaltioiden menettelylliseen autonomiaan, joka mahdollistaa kansalliseen hallinto- ja oikeusjärjestelmään kuuluvien, tehokkaiden ja vaikuttavien keinojen käyttämisen EU-lainsäädännön toimenpanossa silloin, kun EU ei ole kei-

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2022 vp

noista kattavasti säätänyt. Maaperän terveyttä koskevien tavoitteiden asettaminen EU:n tasolla ei tulisi automaattisesti johtaa myös käytettävien menettelyiden yksityiskohtaiseen ohjaamiseen EU:n toimesta.

Valiokunta pitää sinänsä tärkeänä, että maaperästrategiassa tunnistetaan pilaantuneiksi epäiltyjen maa-alueiden ongelmat. Suomessa maaperän pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arviointi perustuu kohdekohtaiseen riskiarvioon. Tällöin lähtökohtana mahdollisille puhdistustoimille eivät ole haitallisten aineiden pitoisuuksille asetetut raja-arvot, vaan tapauskohtainen arvio ympäristö- ja terveysriskeistä aineiden kulkeutumisen ja niille altistumisen seurauksena. Sääntelyä tukee vuonna 2015 laadittu kansallinen pilaantuneiden alueiden strategia, jonka tavoitteena on saada pilaantumisen aiheuttamat riskit kestäväällä tavalla hallintaan vuoteen 2040 mennessä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan riskiperusteista sääntelyä käytetään myös monissa muissa EU-jäsenmaissa parantamaan puhdistamistoimien tarkoituksenmukaista kohdentamista ja kustannus-hyötysuhdetta. Kun monissa EU-maissa maaperän puhdistaminen on tehty riittävään paikalliseen tietoon perustuvan riskiarvion mukaisesti ja alueen tuleva maankäyttö on otettu huomioon, tulee EU:n maaperästrategian käsittelyssä avoimesti arvioida, onko EU:n tasolla tarkoituksenmukaista asettaa uusia velvoitteita toiminnanharjoittajille ja kiinteistönomistajille yleisrooppalaisten indikaattoriluokitteluiden perusteella.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ei näe tarvetta erillisille maaperän terveyttä ja maa-aineksen turvallisuutta koskeville todistuksille ainakaan niissä tilanteissa, joissa ei ole syytä epäillä maa-aineksen tilaa ja maaperän terveyttä. Näissä tapauksissa maaperän tilasta ei yleensä ole saatavilla tutkimustietoa. Suomessa ympäristönsuojelulaki sisältää jo nykyisin selontekovelvollisuuden, jonka mukaan maa-alueen luovutuksen yhteydessä myyjän on ilmoitettava ostajalle kaikki käytettävissä olevat tiedot alueella harjoitetusta toiminnasta ja mahdollisesta maaperän pilaantumisesta. Kiinteistön kaupassa myyjällä on vakiintuneesti tiedonantovelvollisuus ja ostajalla selontekovelvollisuus. Edellä esitetyn valossa valiokunta katsoo, että komission ehdotukset kaivettua maa-ainesta koskevan todistuksen ja kiinteistökaupassa esitettävän, maaperän terveyttä koskevan todistuksen käytöstä menevät tarpeettoman pitkälle, ja niitä on syytä arvioida toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden kannalta.

Kaiken kaikkiaan tässä vaiheessa on epäselvää, millaisiksi maaperän ennallistamisvelvoitteet ja maankäytön rajoitukset muodostuvat. Ennallistamisessa on kysymys maankäytön rajoittamista pidemmälle menevistä toimista, jotka edellyttävät aktiivisia toimia myös yksityisiltä maanomistajilta. Rakentamattomien maa-alueiden käytön vähentämistavoitteet voivat vaikuttaa merkittävästi toimintoihin, joiden sijoittamiselle ei ole yritystasolla löydettävissä todellisia vaihtoehtoja. Esimerkkinä voidaan mainita kotieläintalous tai kaivostoiminta. Suomessa merkittävä osa maaperästä ja maa-aineksesta on yksityistä omaisuutta. Sen käytön rajoittaminen muun muassa maan rakentamiskäytön vähentämistavoitteen kautta sekä ennallistamisvelvoitteiden asettaminen tulee asianmukaisesti perustella ja toteuttaa myös omaisuuden suojan ja elinkeinovapauden kannalta kestäväällä tavalla. Valiokunta pitää tärkeänä, että EU:n maaperästrategian toimeenpanossa otetaan huomioon EU:n perusoikeuskirjassa ja perustuslaissa suojattujen oikeuksien toteutuminen.

Lopuksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että viime kuukausina poliittinen ja taloudellinen tilanne Euroopassa ja maailmanlaajuisesti on muuttunut merkittävästi Venäjän Ukrainaan kohdistamien sotatoimien johdosta. Maaperästrategian linjausten edistämistä ja toimeenpanoa tulee

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2022 vp

tarkastella tässä uudessa tilanteessa varovaisuusperiaatteen kautta. Suomelle merkittävimmät haasteet liittyvät turvemaiden hiileen sekä peltojen eroosioon ja ravinteiden vähenemiseen. Turvemaita koskevien linjausten toimeenpano vaikuttaa välittömästi Suomelle erityisen merkittävän metsäteollisuuden raaka-aineen saantiin sekä eloperäisten maatalousmaiden osalta ruokahuoltoon. Puustoisilla turvemaidella on merkittävä rooli puuhuollossa, sillä metsäpinta-alasta kolmasosa on turvemaita, joilla runsas viidennes vuotuisesta puuston kasvusta tapahtuu. ***Suomen tulee varmistaa turvemaiden kestävä käyttö ja samalla huolehtia siitä, etteivät maaperästrategiassa mainitut toimet, mukaan lukien ennallistamistoimet, heikennä huoltovarmuutta, erityisesti metsäteollisuuden puunsaatavuutta, energiahuoltoa ja ruokahuoltoa.***

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 4.5.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Jenna Simula ps
varajäsen Janne Sankelo kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola